

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

KSIĘGA TRZECIA

1. O postępowaniach sądowych	17
2. O opłatach i kosztach sądowych ponoszonych w różnych postępowaniach oraz o urzędnikach sądowych	33
3. O sędziach delegowanych	37
4. Ci, którzy w zakresie swojej władzy jurysdykcyjnej mogą ustanawiać sędziów, i ci, którzy mogą być nimi ustanowieni	39
5. Aby nikt nie orzekał we własnej sprawie ani nie wydawał dla siebie wyroków	39
6. Ci, którzy mają zdolność <procesową> w sądzie albo jej nie mają	41
7. Aby nikt nie był wbrew swojej woli zmuszany do pozywania w sprawie cywilnej lub oskarżania	41
8. O porządku postępowań sądowych	41
9. O ustanowieniu sporu	43
10. O nadmiernych żądaniach <powoda>	43
11. O odroczeniach	45
12. O feriach <sądowych>	49
13. O władzy jurysdykcyjnej wszystkich sędziów i o sądzie właściwym do rozpatrzenia sprawy	53
14. Kiedy w sprawach osób niedojrzałych, wdów lub ludzi upośledzonych przez los orzeka cesarz i o tym, że osoby te nie mogą być zmuszane do stawiennictwa.	57
15. Gdzie należy oskarżać o popełnienie przestępstwa	57
16. Gdzie powinno się toczyć spory posesoryjne	59
17. Gdzie należy dochodzić fideikomisu	59
18. Gdzie powinien być pozywany ten, kto przyrzekł spełnić świadczenie w określonym miejscu	59
19. Gdzie należy występować ze skargą rzeczową	59
20. Gdzie powinno się występować ze skargą o spadek i gdzie ustanowieni spadkobiercy winni domagać się wprowadzenia ich w posiadanie	61
21. Gdzie należy wnosić skargę dotyczącą prywatnych lub publicznych rachunków	63
22. Gdzie należy prowadzić sprawę dotyczącą stanowiska prawnego	63

23. Gdzie należy kogoś pozywać ze względu na jego status radnego miejskiego albo podrzędnego urzędnika, albo jakikolwiek inny status	65
24. Gdzie należy pozywać na drodze cywilnej albo karnej senatorów albo osoby posiadające honorowy tytuł przynależny wyższym urzędnikom cesarskim	67
25. W jakich sprawach osoby pełniące służbę nie mogą podnosić zarzutu niewłaściwości sądu	71
26. Gdzie mają być prowadzone sprawy skarbu cesarskiego albo boskiego domu <cesarskiego> i jego ludzi	73
27. Kiedy wolno komuś pomóc sobie albo zdradę stanu bez udziału sędziego	77
28. O testamencie naruszającym powinności wobec najbliższej rodziny	77
29. O darowiznach naruszających powinności wobec najbliższej rodziny	101
30. O posagach naruszających powinności wobec najbliższej rodziny	107
31. O skardze o wydanie spadku	107
32. O skardze wydobywczej	113
33. O użytkowaniu, prawie mieszkania w cudzym budynku i służbie <wykonywanej przez> niewolników	123
34. O służebnościach i o wodzie	133
35. O ustawie akwiliańskiej	139
36. <O skardze> o podział spadku	141
37. <O skardze> o rozdział wspólnoty majątkowej	149
38. O wspólnych zasadach dotyczących obydwu skarg, zarówno o podział spadku, jak i o rozdział wspólnoty majątkowej	153
39. <O skardze> o rozgraniczenie	157
40. O współuczestnikach tego samego sporu	159
41. O skargach noksalnych	161
42. <O skardze> o okazanie	163
43. O grach hazardowych i o graczach	167
44. O miejscach otoczonych czcią i kosztach pogrzebu	167

KSIĘGA CZWARTA

1. O rzeczach przekazanych na podstawie umowy z obowiązkiem zwrotu i o przysiędze	173
2. Jeśli dochodzi się ściśle oznaczonej rzeczy	181
3. O rekomendacjach	187
4. O zakazanym sekwestrze pieniędzy	189
5. O skardze o zwrot nienależnego świadczenia	189
6. O skardze z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, gdy świadczono, a nie nastąpił oczekiwany <przez świadczącego> skutek	193
7. O skardze z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, gdy świadczono w niemoralnym celu	197
8. O skardze <przeciwko złodziejowi> o zwrot skradzionej rzeczy	199

9. O skardze z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia opartej na rozporządzeniach cesarskich i skardze, gdy wzbogacono się bez podstawy prawnej albo gdy świadczono z przyczyny zakazanej przez prawo	201
10. O zobowiązaniach i skargach	203
11. W jaki sposób skargi biorą swój początek w osobie spadkobiercy i przeciwko niemu	207
12. Żona nie powinna być pozywana zamiast męża albo mąż zamiast żony, albo matka zamiast jej dziecka	207
13. Syn nie powinien być pozywany zamiast ojca albo ojciec zamiast uwolnionego spod jego władzy syna, albo wyzwoleniec zamiast patrona	209
14. Czy niewolnik, po jego wyzwoleniu, ponosi odpowiedzialność za to, czego dokonał <przed wyzwoleniem>	211
15. Kiedy skarb cesarski albo osoba prywatna może domagać się zapłaty od dłużników swojego dłużnika	213
16. O skargach dotyczących spadkobierców	215
17. W jakim zakresie spadkobiercy mogą być pozywani z tytułu deliktów popełnionych przez spadkodawców	217
18. O nieformalnym przyrzeczeniu wykonania istniejącego zobowiązania w określonym terminie	219
19. O dowodach	221
20. O świadkach	229
21. O wiarygodności dokumentów, ich utracie, sporządzaniu pisemnego poświadczenia dłużnika, że otrzymał od wierzyciela kwit stwierdzający zapłatę wierzytelności, i o tym, co może być dokonane bez pisemnego dokumentu	239
22. To, czego dokonano, znaczy więcej niż czynność symulowana	255
23. O użyczeniu	255
24. O skardze z tytułu zastawu	257
25. O skardze przeciwko armatorom oraz o skardze przeciwko właścicielom <innych> przedsiębiorstw	261
26. O czynnościach, o których twierdzi się, że zostały dokonane przez osoby podlegające cudzej władzy, albo w związku z posiadaniem przez nie wyodrębnionym majątkiem, albo z upoważnienia piastunów władzy, albo wskutek których uzyskali oni jakąś korzyść	263
27. Przez jakie osoby nabycie jest dokonywane na naszą rzecz	269
28. Odnośnie do macedoniańskiej uchwały senatu	273
29. Odnośnie do welejańskiej uchwały senatu	275
30. O niewypłaconych pieniądzach	287
31. O potrąceniach	295
32. O odsetkach	301
33. O pożyczce morskiej	311
34. <O skardze z tytułu> depozytu	313
35. <O skardze z tytułu> zlecenia	319
36. Jeśli niewolnik zlecił kupno siebie	327
37. <O skardze z tytułu> spółki	329

38. O zawieraniu umowy kupna	331
39. O sprzedaży spadku albo prawa majątkowego uprawniającego do skarg	337
40. Które rzeczy nie mogą zostać sprzedane i ci, którym zabrania się sprzedawać albo kupować	339
41. Które rzeczy nie mogą zostać wywiezione	341
42. O eunuchach	341
43. O ojcach sprzedających «swoje» dzieci	343
44. O rozwiązaniu sprzedaży	343
45. Kiedy można odstąpić od kupna	351
46. Jeśli sprzedaż została dokonana z powodu publicznych danin	351
47. Grunt nie może zostać kupiony bez «obciążających go» podatków i innych «należności»	353
48. O ryzyku i korzyściach «związanych» z rzeczą będącą przedmiotem sprzedaży	355
49. O skargach z tytułu kupna i sprzedaży	357
50. Jeśli ktoś kupił dla innej osoby albo dla siebie, działając w cudzym imieniu albo za pieniądze kogoś innego	363
51. O rzeczach należących do osób trzecich, których nie można zbyć, i o zakazie zbywania rzeczy albo obciążania ich hipoteką	367
52. O zbywaniu rzeczy stanowiących wspólną własność	369
53. Osobom prowadzącym cudze sprawy nie zabrania się zbywania ich własnych rzeczy	371
54. O nieformalnych umowach zawieranych pomiędzy kupującym a sprzedawcą	371
55. Jeśli niewolnik po sprzedaży ma zostać wywieziony	375
56. Jeśli niewolnica jest sprzedawana z zastrzeżeniem, że nie ma być oddana do prostytucji	377
57. Jeśli niewolnik został zbyty z zastrzeżeniem, że zostanie wyzwolony lub że nie zostanie wyzwolony	379
58. O skargach edylów kurulnych	381
59. O monopolach oraz zakazanych stowarzyszeniach kupców, rzemieślników i robotników najemnych, jak również nieformalnych zakazanych porozumieniach właścicieli łaźni	385
60. O targach	387
61. O daninach i przypadku «na rzecz skarbu cesarskiego»	387
62. Nowe daniny nie mogą być nakładane	391
63. O handlu i kupcach	393
64. O zamianie rzeczy i skardze o wypełnienie umowy zawierającej opis jej treści	397
65. O najmie	399
66. O emfiteuzie	411

KSIĘGA PIĄTA

1. O zaręczynach, zadatku zaręczynowym i wynagrodzeniach pośredników	417
2. Jeśli namiestnik prowincji albo osoby z nim związane dadzą zadatek zaręczynowy	421

3. O darowiznach przedmażeńskich albo dawanych z powodu małżeństwa oraz podarunkach ślubnych	421
4. O małżeństwie	433
5. O kazirodczych i nieważnych małżeństwach	449
6. O zakazanych małżeństwach między podopieczną a opiekunem bądź kuratorem lub ich dziećmi	453
7. Jeśli osoby obdarzone jakąkolwiek władzą albo osoby z nimi związane będą usiłowały doprowadzić do małżeństwa z kobietą podległą ich władzy jurysdykcyjnej	457
8. Jeśli prosi się o <pozwolenie na> zawarcie małżeństwa za pomocą reskryptu	457
9. O powtórnych małżeństwach	459
10. Jeśli kobieta, której mąż zostawił użytkowanie, wychodzi powtórnie za mąż	473
11. O stypulacyjnych bądź nieformalnych, jednostronnych przyrzeczeniach ustanowienia posagu	475
12. O prawie posagowym	477
13. O skardze o zwrot posagu scalonej ze skargą z tytułu stypulacji i o <prawnej> naturze posagów	493
14. O nieformalnych umowach zarówno posagowych, jak również mających za przedmiot darowiznę przedmażeńską i pozaposagowy majątek żony	503
15. O przyrzeczonem, lecz nie wypłaconym posagu	509
16. O darowiznach między małżonkami i <tych> dokonanych przez rodziców na rzecz dzieci oraz o <ich> potwierdzeniu	511
17. O rozwodach i zniesieniu skargi z tytułu złego prowadzenia się	523
18. Jak dochodzić zwrotu posagu po rozwiązaniu małżeństwa	533
19. Jeśli posag jest zwracany w trakcie trwania małżeństwa	537
20. Aby <żadni> poręczyciele ani mocodawcy nie byli ustanawiani z powodu posagu	537
21. O rzeczach przywłaszczonych przez jedno z małżonków w obliczu rozwodu	539
22. Aby nie przysądzano żonie rzeczy męża zamiast posagu	539
23. O gruntach posagowych	541
24. U kogo powinny pozostać dzieci po rozwodzie i przez kogo powinny być wychowywane	541
25. O obowiązku utrzymania w odniesieniu do dzieci i rodziców	541
26. O konkubinach	543
27. O dzieciach pochodzących z konkubinatu, ich matkach i w jakich przypadkach stają się one dziećmi małżeńskimi	543
28. O opiece testamentowej	559
29. O zatwierdzeniu opiekuna	561
30. O opiece ustawowej	563
31. Kto ma wnosić o ustanowienie opiekuna albo kuratora	565
32. Gdzie składa się wniosek o ustanowienie opiekuna albo kuratora	569
33. O opiekunach i kuratorach osób wysokopostawionych w randze „światny” lub „najznakomitszy”	571
34. O tych, którzy mogą ustanowić opiekunów lub kuratorów, oraz o tych, którzy mogą zostać nimi ustanowieni	573

35. Kiedy kobieta może sprawować opiekę	577
36. W jakich przypadkach można dla tego, kto ma opiekuna, ustanowić opiekuna albo kuratora	579
37. O wykonywaniu funkcji opiekuna oraz kuratora i pieniądzech podopiecznego, które winny być pożyczane na procent albo oddawane na przechowanie	581
38. O odpowiedzialności opiekunów i kuratorów	597
39. Kiedy małoletni mogą pozywać lub być pozywani z powodu działań <ich> opiekunów lub kuratorów	599
40. Jeśli z wielu opiekunów lub kuratorów wszyscy albo jeden mogą być pozwani albo pozywać w imieniu małoletniego <podopiecznego>	601
41. Aby opiekun albo kurator nie dzierżawił podatków	601
42. O opiece albo kuratorze, który nie udzielił zabezpieczenia	601
43. O <opiekunach albo kuratorach> podejrzanych <o nieuczciwość>	605
44. O opiece albo kuratorze ustanowionym w celu prowadzenia sporu sądowego	607
45. O tym, kto prowadził sprawy opiekuńcze, nie będąc opiekunem	609
46. Jeśli matka udzieli zabezpieczenia wynagrodzenia szkody	611
47. Jeśli opiekun jest ustanawiany wbrew woli matki	611
48. W jaki sposób opiekun pomaga <podopiecznemu> w sądzie po uzyskaniu przez niego dojrzałości	611
49. Gdzie podopieczni powinni być wychowywani	613
50. O środkach utrzymania należnych podopiecznemu	613
51. <O> skardze z tytułu opieki	615
52. O podzieleniu opieki i która jej część przypada każdemu z opiekunów	621
53. O przysiędze w procesie, <w której powód dokonuje oszacowania swojego roszczenia>	623
54. O spadkobiercach opiekunów	625
55. Jeśli opiekun nie prowadzi spraw <podopiecznego>	627
56. O odsetkach należnych podopiecznym	627
57. O poręczycielach opiekunów i kuratorów	629
58. O skardze przeciwnej <z tytułu sprawowania opieki>	629
59. O udzielaniu formalnej zgody <przez opiekuna na dokonanie czynności przez podopiecznego>	631
60. Kiedy opieka albo kuratela ulega zakończeniu	633
61. O ustanowieniu zastępcy przez opiekuna albo kuratora	635
62. O przyczynach zwalniających <z obowiązku sprawowania opieki> i czasie, w jakim można je podnieść	635
63. Jeśli udzielono zwolnienia w oparciu o fałszywe twierdzenia	645
64. Jeśli opiekun jest nieobecny z powodu prowadzenia spraw publicznych	645
65. O zwalnianiu weteranów <z obowiązku podjęcia się opieki>	647
66. Ci, którzy wymawiają się <od podjęcia się opieki z powodu posiadania odpowiedniej> liczby dzieci	647
67. Ci, <którzy wymawiają się od podjęcia się opieki z powodu> wieku	647
68. Ci, <którzy wymawiają się od podjęcia się opieki z powodu> choroby	649

---

69. Ci, «którzy wymawiają się od podjęcia się opieki z powodu» sprawowania odpowiedniej liczby opiek	649
70. O kuratorze psychicznie chorego i marnotrawcy	649
71. O gruntach i innych rzeczach należących do małoletnich «podopiecznych», których nie można zbyć ani obciążyć zastawem bez zgody sądu	657
72. Kiedy zgoda sądu nie jest wymagana	663
73. Jeśli ktoś nieświadomie nabył rzecz należącą do małoletniego «podopiecznego» bez zgody sądu	665
74. Jeśli «podopieczny» po osiągnięciu pełnoletniości zatwierdzi akt zbycia dokonany bez zgody sądu	667
75. O pozywaniu urzędników	669
Bibliografia	673